

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ORMAN FAKÜLTESİ DERGİSİ

ORMANCILIĞIMIZIN YÜZÜNCÜ ÖĞRETİM YILI
MÜNASEBETİLE YAYINLANAN ÖZEL SAYI

SERİ B. CİLT VII SAYI I. 1937

DEVAMLIL KALIFIYE ORMAN İŒİSİ YETİŒTİRME İHTİYACIMIZ VE YABANCI BAZI MEMLEKETLERDE BU MAKSATLA KURULMUŒ MÜESSESELER

Yazan :

Doç. Dr. Muharrem Miraboğlu

(İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Hasılat ve İŒletme Ekonomisi
Enstitüsü ve kürsüsü çalıŒmalarından)

Bütün iŒletme nevelerinde iŒ ve iŒçi meseleleri en baŒta gelen meselelerdendir. İŒletme faaliyetlerinin rasyonel Œekilde cereyan edip edemeyiŒi üzerinde, o iŒletmede çalıŒan iŒçilerin durumu ile, cari olan iŒ nizamı büyük ölçüde müessir olurlar. O itibarla, kül halinde iŒçi problemleri, ezcümle kalifiye iŒçi yetiŒtirme ve çalıŒtırma iŒleriyle ilgili hususlar, İŒletme İktisadının yetiŒtirme ve çalıŒtırma iŒleriyle ilgili hususlar, İŒletme İktisadının meŒgul olduğu baŒlıca mevzular arasında yer almaktadırlar. Hattâ son zamanlarda teŒekkül etmiŒ bulunan Psikoteknik Œubesile, bu ilim dah, iŒçi meselelerini daha baŒka yönlerden, binnetice de daha çok taraflı olarak kavramıŒ bulunmaktadır.

Umumî olarak böyle olduğu gibi, Orman İŒletmeciliğinde de iŒçi meseleleri, bütün iŒletme problemleri içerisinde mühim bir yer iŒgal etmektedir. Orman iŒletmesi faaliyetlerinin rasyonel olup olmayıŒı ile çalıŒtırdıđı orman iŒçisine ait meselelerin sıkı münasebetleri mevcuttur. İŒçi meseleleri, iŒçilerin temini, yetiŒtirilmesi, onlara en uygun Œekilde iŒ verilmesi, ücret meseleleri çalıŒma ve yaŒama Œartlarının düzenlenmesi gibi çok çeŒitli faaliyet bölümlerini ihtiva eder. Yazımızda bunlar içerisinde sadece yetiŒmiŒ orman iŒçisinin üstünlüğu ve orman iŒçisinin yetiŒtirilmesi mevzularını incelemeye tabi tutulmuŒtur. Ezcümle birçok yabancı memleketlerdeki orman iŒçisi yetiŒtirme müesseseleri ve Œekilleri birarada tetkik edilerek, topluca bir bilgi temin imkânı hazırlamak istenmiŒtir.

Orman iŒletmesi için bahis konusu olmaya değer iŒçi tipinin, devamlı kalifiye orman iŒçisi olduğu hususu malûm bulunduğu cihetle, incelememizde, onun dıŒındaki iŒçi tipleri nazan itibara alınmamıŒ, sadece

bu tip işçiler üzerinde durulmuştur. Esasen devamlı kalifiye işçiden gayri olan orman işçilerinin muayyen ve sistemli bir yetiştirilme şekillerinden de bahsolunamaz.

Orman işletmeciliğinde devamlı kalifiye orman işçisi kullanmanın önemi ve sağlayacağı faydalar, bugün artık münakaşa götürmez bir hakikattir. Orman işletmesinde, muhtelif çeşit işlerin kaideten aynı işçilere gördürülmesi zaruretile karşı karşıya bulunulması, bu önemi bir kat daha arttırmaktadır. Kaldı ki, sadece muayyen bir işte çalıştırıldıkları takdirde dahi, gördükleri işin rasyonel ve işletmenin topyekûn faaliyetleriyle hemahenk olabilmesi bakımından, devamlı kalifiye orman işçisi yetiştirme ve kullanmakta zaruret vardır.

Devamlı kalifiye orman işçisi, mevcut bilgisi ve işine karşı duyduğu yakın ilgisi sayesinde, çalıştığı orman işletmesine üstün verim sağlar¹. Ezcümle, kesim işinde çalışan orman işçisi devamlı kalifiye orman işçisi değilse, dikili gövdeleri keseceği yüksekliği tâyinde işletme menfaatinin icaplarına riayet etmez ve edemez. Bunun güzel bir misalini Türkiye Devlet Orman İşletmelerinde, yapılan kesim işlerinde görmekteyiz. Meselâ: Mülga 3116 sayılı "Orman Kanunu" nun 33. Md. hükmüne, gövdeler en fazla dip çapın yansı kadar yükseklikten kesilebilirken, işletmelerin teknik elemanlarının bütün titizlik ve sıkı kontrollerine rağmen, bu şarta riayet temin olunamamıştır. Bu hali tevliid eden âminin, kesimi yapan işçilerin işletmeye bağlı ve yeter derecede bilgili orman işçileri olmayışları bulunduğu, vakıralar ve müşahedelere dayanarak katıyetle söylenebilir. Gövdeleri kanunda belirtilmiş mezkur yükseklikten kesmenin kabil olmaması muvacehesinde kesim yüksekliği yine mülga 5653 No. lu "Orman Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bu Kanuna Bazı Maddeleir Eklenmesine Dair Kanun" un 33. Md. ile, en fazla dip çapın kendisi kadara çıkarılmış, yani eskisinin bir misli daha yüksekte kesmeye cevaz verilmiştir.

Gövde kesilirken bırakılan kütük yüzünden karşılaşılmaması mümkün olan zayıat nisbeti, göknaarlarımızda yapılan tesbitlere göre² kabuklu gövde hacminin % 3.1 - 6.0 dır. Entansif surette işletilebilen Avrupa Orman İşletmelerinde ise bu kesim yüksekliği, bizdekine nazaran daha aşağıda tesbit edilmiştir. Meselâ Almanya'da en fazla dip çapın 1/3 ü

1) Miraboğlu M. : Türkiye Devlet Orman İşletmelerinin İşletme İktisadi Bakımından Tetkiki (Basılmaktadır.)

2) Miraboğlu M. : Göknaarlarda Şekil ve Hacim Araştırmaları İstanbul: 1955

3) Holzmessanweisung (Homa)

kabul edilmiştir³. Fakat oralarda tatbikatta kesim yüksekliği çok kere bu seviyeye de çıkmamakta, birçok işletmelerde hiç kütük payı bırakılmadan, gövdeler yer hizasından kesilebilmektedir. Meselâ Zeil, Salem, Kattenbühl v.s. birçok işletmelerde olduğu gibi.

Şu halde, bu duruma kıyasla bizde, göknar kesimlerinde % 3.1 - 6.0 nisbetinde zayıf sadece bu yüzden verilmektedir.

Hiç şüphesiz kesim yüksekliğini tâyin eden unsur sadece işçi değildir. Onun dışında, tabii, iktisadi ve teknik diğer bazı faktörler de rol oynamaktadırlar. Memleketimizde bu faktörlerin kısır bulunuşları dolayısıyla, gövdelerin toprak hizasından kesilemeyişi tabii karşılamak gerektir. Ancak bu faktörlerin, kesim yüksekliğinin dip çapın yarısı kadar yükseklikten daha yukarı çıkmasını dikte edecekleri kabul edilemez. Binaenaleyh, işçi unsurunun mükemmelliği halinde dip çapın yarısı kadar yükseklikten kesim yapılabileceği, takdir suretile kabul olunabilir. Buna göre, göknarlarda tesbit edilmiş, dip çapın yarısı kadar yükseklikteki kütük zayıf payı olan % 1.6 - 3.0 nisbeti, yuvarlak % 2 alınarak ve diğer ağaç türleri için de emniyetle aynı yüzde kabul olunarak yapılan hesap sonunda, bütün Türkiye Devlet Orman İşletmelerinde meselâ 1954 yılında 36446 m³ kullanacak odunun sırf bu yüzden ormanda çürümeye terk edilmiş olduğu neticesine varılır⁴.

Aynile, devamlı kalifiye orman işçisinden gayri işçilerin bilgi ve ilgi dereceleri kesilmiş gövdelerin en rasyonel şekilde tomruklanmasını temine de kâfi değildir. Yine Türkiye göknarları üzerinde bu hususu tesbit için yapılan araştırma⁵ sonucuna göre, kesilmiş göknar gövdelerinin devamlı kalifiye orman işçileri tarafından tomruklanmamaları neticesi olarak, kullanacak odun miktarı ortalama % 17.66 nisbetinde noksan elde edilmektedir. Bu yüzde ifade kabuksuz kullanacak odun üzerinde

4) Bu hesaba esas teşkil eden o yıl kesilen dikili gövde hacim miktarı, Orman Umum Müdürlüğü Ormançılık İstatistiği Albümü 1950 - 1954 te tomruk, teldireği, madendireği, sanayi odunu olarak verilmiş bulunan yıllık 1321732 m³ hasat miktarı rakamına dayanarak ve Dr. A. Kalıpsız'ın doğu kayınında tesbit ettiği % 50 kullanacak odun nisbeti bütün yapraklılar için, tarafımızdan göknarlarda elde olunan nisbetlere dayanarak hesaplanan % 60 fiili kullanacak odun nisbeti de bütün ibreliler için müşterek kabul edilerek, bilhesap elde edilmiştir.

5) Devlet Orman İşletmelerimizde Devamlı Kalifiye Orman İşçisi Kullanılmaktan Doğan Hasat Zayıfatı Üzerine Bir Araştırma. Orman Fakültesi Dergisi 1956.

tâyin ve tesbit edilmiştir ki, kütüğe taallük eden zayıat payı hiçbir şekilde, bunun içerisinde dahil bulunmamaktadır.

İşte bu nisbette odun, ebad ve evsaf itibarile uygun olmasına rağmen, kullanacak odun olarak kıymetlendirilememekte ve ancak yakacak odun olarak kıymetlendirmeye konu teşkil etmektedir. Bu halde büyük bir kıymet eksilmesi mevzubahs olduğu gibi, bizim Devlet Orman İşletmelerimizin büyük bir kısmında ve bilhassa nakliyat şartları gayri müsait bulunan orman kısımlarında yakacak odun evsafındaki odunların kıymetlendirilmeleri imkânı az olduğu cihetle, bunun büyük kısmının mutlak zayıat olduğunu kabul etmekle, büyük bir hatâ yapılmış sayılmaz.

Kesim işinde çalışan orman işçilerinin devamlı kalifiye işçi olup olmamaları, sadece bu zikredilen hususlarda değil, aynı zamanda elde edilen tomrukları kalite sınıflarına ayırmada da kendini gösterir. Keza devamlı surette işletmede bulunuşları sayesinde, bilhassa memleketimizdeki gibi gayrimüsait depolama şartları muvacehesinde, kayın gibi kesimden sonra evsafı çabuk bozulan odunların yıllık kesim miktarlarının, satış temposuna uygun bir tempo ile, icabında aynı kesim bölmelerinde fasıllı surette, kesilip çıkarılmalarını imkân dahiline koyarlar.

Hiç şüphesiz ki, devamlı kalifiye orman işçisinin üstünlükleri, sadece kesim işi ve onun tekniğindeki üstünlüğe inhisar etmez. Onun gibi diğer bütün işletme faaliyet şubelerinde, ezcümle meşçere tesisi, bakımı, orman korunması, temizlenmesi, inşaat işleri, işletme bilûmum faaliyetlerinin organizasyonu gibi iş safhalarında, ormancılık iş bilgisi tekniği icaplarına uyabilmek, onun isteklerine cevap verebilmek şeklinde de kendini ortaya koyar.

O itibarla orman işletmeciliğini ilerlemiş memleketlerde işçi konusuna lâyık olduğ önem verilmiş ve devamlı kalifiye orman işçisi yetiştirme ve kulalanma yoluna gidilmiştir.

F.A.O. nun Avrupa İktisadi İşbirliği Komitesinin Orman İşçisinin Eğitimi ve Tekniği Komisyonu tarafından, 1952 Mart'ında Cenova'da bir teklif ileri sürülerek, icrai komite tarafından âza devletler arasında orman işçileri eğitimi konusunda malûmat mübadelesine imkân vermek için, bu memleketlerdeki eğitim programlarını gösteren bir raporun ortaya getirilmesi istenmiştir. 1953 de Helsinki'de toplanan İkinci İcrai Komite böyle bir rapor hazırlamışsa da, nispeten iptidaî olduğu cihetle bunun 1954 de Cenova'daki toplantıya tekemmül ettirilmiş olarak getirilmesi kararlaştırılmış ve filhakika böyle bir rapor hazırlanmıştır.

Her ne kadar muhtelif memleketlerdeki orman işçisi eğitimi şeklinde bazı farklar mevcut bulunmakta ve bunların karşılaştırılması, bütün memleketlerde tatbik edilebilecek tek bir eğitim programı meydana getirilemez ise de, memleketlerin kendi şartlarına göre bu konudaki noksanlıklarını tamamlamaları bakımından böyle bir karşılaştırmanın büyük faydalar sağlayabileceği de inkâr edilemez. Ayrıca F.A.O. nun beynelmül bir konu olarak orman işçisi eğitimini tetkik etmesi de, meselenin dünya çapında ele alınmaya değer önemde bulunuşunun bir ifadesi olması itibarile, enteresandır.

Memleketimiz orman işletmeciliğinde de bu tip orman işçilerinin üstünlükleri tanınmış, sadece bununla da kalınmayarak, daha bilgili orman işçisi yetiştirme yolunda teşebbüslere de geçilmiş bulunmaktadır. Nitekim Orman Umum Müdürlüğü zaman zaman, diğer Devlet Orman İşletmelerinden Ayancık Devlet Orman İşletmesine işçi yollayıp, oradaki işçilerin yanında bir müddet çalışarak iş öğrenmelerinin teminini tamim etmiştir⁶. İşletmeler de bu yolda gayret göstermekte, yetişmek üzere Ayancık İşletmesine işçi yollamakta veya oradan işçi getirip, kendi işçilerini onların yanında çalıştırmaktadırlar. Ancak, bu yoldaki müsbet bir icraatın başlangıcı olarak vasıflandırılacak olan bu durumun, bugünkü halile maksadı karşılamaktan uzak bulunduğunu kaydetmek lâzımdır. Bu karşılayamayıp çeşitli bakımlardan ileri gelmektedir. Önce, Devlet Orman İşletmelerimizde halen çalışan işçiler devamlı olarak o işletmede çalışmamakta, çalışana olsa dahi işletme ile olan bağlılığı istikrar sağlayan bir anlaşmaya istinat etmemekte, devamlı çalışabilmelerini temin ve kendilerini devamlı çalışmaya icbar eden bir statü cari bulunmamaktadır. Sonra da, bu türlü yetiştirme, işçinin gerekli derecede bilgi edinmesine müsait bir yetiştirme şekli değildir. Üçüncü bir noktada, adı geçen yetiştirici faaliyetin ancak mahdut işletmeler tarafından gösterilmekte oluşu ve bundan az sayıda işçilerin faydalanmakta bulunuşudur.

İşte bu bakımlardan dolayı, gösterilen anlayış ve faaliyet başlangıcına rağmen, Devlet Orman İşletmelerimiz henüz bir devamlı kalifiye orman işçisi kuvvetine sahip olamamışlardır. Mevcut orman işçileri de hakikî manâda devamlı kalifiye orman işçisi değildir⁷. Fakat, ehemmiyeti tanınmış bir hususun tatbikatta yer edinmesinin pek güç olmayacağına

6) Meselâ 2.10.1954 tarih Şb. 4. ks. 1. 4000 - 87 numaralı tamim.

7) Türkiye Devlet Orman İşletmelerinin İşletme İktisadî Bakımından Tetkiki (Basılmaktadır).

kani olarak, Devlet Orman İşletmelerize sistemli surette devamlı kalifiye orman işçisi yetiştirecek müessesenin biran evvel kurulmasına ümitle bakmak yerinde olur. Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Orman Mühendisleri Odasının 1956 yılı çalışma programına, kalifiye işçi yetiştirilmesi mevzuunu ithal etmiş olması sevinçle zikredilecek ve kalifiye orman işçisi yetiştirecek müessesenin kurulması ümidini kuvvetlendirecek bir olaydır.

Orman işletmeciliğimiz, dolayısıyla milli iktisadımız için hayırlı olacak böyle bir müessese kurulurken, şekli, idaresi, finansmanı gibi yönlerden örnek olabilecek veya fikir verebilecek yabancı memleketlerdeki devamlı kalifiye orman işçisi yetiştirme müesseselerinin tanınması faydalı olacaktır. Bu mülâhaza ile bazı yabancı memleketlerdeki orman işçisi yetiştirme müessese ve şekilleri aşağıda tanıtılmaya çalışılmıştır. Şüphesiz ki, bunların hiç birisinin bizim için aynen kabul edilebilecek bir örnek olduğu iddia edilemez. Ancak iyi ve memleketimiz şartlarına uygun taraflarile bize yardımcı olabilirler⁸.

Avrupa memleketlerinde orman işçilerinin eğitimi ya hükümetler tarafından veya hususî olarak veyahut da her ikisinin kombinasyonu şeklinde idare edilmektedir. Eğitim plânları da umumî organizasyon, idare ve finansman sistemlerine göre teşkil edilmekte ve her memlekette az çok farklılıklar göstermektedirler.

A v u s t u r y a ' d a :

Orman işçisi eğitimi esas itibarile devlet tarafından yürütülmektedir. Ormancılık ve ziraatta mesleki eğitim 1949 da mer'iyete giren federal bir kanun ile tesbit edilmiştir. Buna göre her bir eyaletin ziraat odaları⁹ orman ve ziraat işçilerinin eğitiminden mes'uldürler.

Orman işçilerinin eğitimi memleketin muhtelif yerlerinde kurulmuş 6 okul tarafından tedvir edilmektedir. Eğitim masrafları her eyalet içerisinde ziraat odaları bütçelerinden sağlanır ve Ziraat ve Ormancılık Bakanlığı tarafından konan hususî tahsisatla tamamlanır. Ayrıca hususî orman sahiplerinin yaptıkları yardımlar da kabul edilir.

İşbüroları ve mesleki rehberlik merkezleri tarafından, okullarda ve

8) Memleketlerde orman işçisi şekillerinin hazırlanmasında esas itibarile F.A.O. nun şu raporundan faydalanılmıştır: Voc. Training of Forestry Workers March 1954 Cenova.

9) Ziraat odası işçiler ve patronların temsilcilerinden tereküp eden ve millî orman enspektörlüğünün müsaadesile kurulan bir teşekküldür.

ya hususî surette yapılan konuşmalarla, orman işlerinin gençlere temin edeceği faydalar belirtilir. Bu konuşmalar bilhassa endüstrinin verdiği yüksek yevmiyetler karşısında orman işçisi temini bakımından çok mühim rol oynarlar.

İşçi namzetleri 15 - 16 yaşında iken, her iki tarafın arasında imzalanmış geçici bir anlaşma ile işe başlarlar. Namzet, kalifiye bir orman işçisinin yanında üç yıl çalıştırılır. Bu zaman içerisinde kalifiye işçi, namzetin ormanda yapılan her türlü pratik çalışmalarından mes'uldür. Bunları kontrol eden orman memuru tarafından 3 ayda bir muntaka orman idaresine, namzedin çalışmaları hakkında rapor verilir. Namzetler her yıl iki haftalık kurs görmek üzere okullara gönderilirler. Orada iâşe ve ibâtelere ve alet kullanmaları karşılığı olarak cüz'î bir ücret alırlar, fakat öte taraftan asıl ücretlerini alırlar. Her yıl gördükleri kurslar başka başka mevsimlere rastgele iletilmek suretile, muhtelif mevsimlerde görülen çeşitli orman işlerinde yetiştirilmiş olurlar. Okullardaki öğretmenler işçi psikolojisine vakıf, bu sahada yetişmiş kimselerdir. Pratik malûmat usta işçiler tarafından verilir. Okullarda her türlü orman işi metodları ve aletleri hakkında bilgi verilir.

Bu şekilde, her yıl iki hafta kurs görmek suretile 3 yıl, bir kalifiye işçi yanında çalışmış bulunan işçi namzetleri, bu müddetin sonunda imtihana tabi tutulurlar. Muvaffak oldukları takdirde eyalet ziraat odası tarafından verilen bir sertifika ile yan kalifiye orman işçisi olurlar. Yan kalifiye orman işçileri de 3 yıl ormanda çalışırlar ve bu müddetin sonunda bir haftalık bir kurs görürler. Bu kursa aynı zamanda pratikten gelen yaşlı işçiler iştirak edebilirler. Ancak bunların 25 yaşından büyük 50 yaşından küçük ve fasılasız olarak 7 yıl orman işçiliği yapmış bulunmaları şarttır. Her iki şekilde kursa iştirak etmiş olan yan kalifiye işçiler, kurs sonunda tabi oldukları imtihanda muvaffak oldukları takdirde, ziraat ve iş odalarının müştereken verecekleri sertifika ile kalifiye orman işçisi olurlar. Bu sertifika kendilerine işçi başı olmak hakkını da bahşeder.

Avusturya'da bu iki haftalık ve bir haftalık kurslardan başka bir de m üteharrık kursları vardır. Bunlar kamyonlarla, kurs gösterilecek mahallere gider ve oradaki ziraat odalarında, iki gün müddetle, civardaki orman işçilerine yeni aletleri ve alet bakımına ait yenilikleri gösterir ve izah ederler.

D a n i m a r k a ' d a :

1948 de hükümet Devlet Orman Servisi, hususî orman teşebbüs-

lerle ve işçi organizasyonlarla istişareden sonra, bir eğitim merkezi tesis etmiştir. Bu merkez, 30 işçi namzedini istiyab edebilecek bir mekteptir. Devlet Ormanlık Direktörlüğü emrinde ve başta direktör olmak üzere, mektebin bulunduğu mntika ormancılarında, Danimarka Umumi İş Ünyonu Mümessili, Ormanlılar Cemiyeti Temsilcisi, Orman İş Verenler Cemiyeti ve Orman İşçileri Ünyonu Temsilcilerinden tereküp eden bir komitenin idaresi altındadır.

Okula girebilmek için tek şart namzetin ormanlık pratiğinde en az bir sene çalışmış olmasıdır. Eğer namzet Danimarka İşçiler Ünyonu âzası ise onun reisi ve çalıştığı yerin patronu tarafından teskiyesi gerekir.

Okulun masrafları kısmen hükümet, kısmen de Orman İşçileri Ünyonu tarafından (eğitim gören âzası sayısına göre) ödenmektedir. Namzetler okulda işe, ibate ve tahsil masraflarından muafırlar. Devlet orman işçileri bu müddet içinde kısmen veya tam olarak yevmiyelerini ve seyahat masraflarını da alırlar. Hususi ormanlar organizasyonu, son zamanlarda hususi orman sahiplerinin de eğitim kurslarına iştirak eden kendi işçilerine, bu masrafları ödemelerini tavsiye etmiştir. Çünkü şimdiye kadar, yevmiyeleri ve bu masrafları verilmediği için, hususi orman nispeti % 60 olmasına rağmen, hususi ormanlardan gelen orman işçileri nispeti bundan daha az olmuştur. Hususi orman sahiplerinin işçi yetiştirilmesine önem vermeyişi karşısında Danimarka hükümeti, okulu genişletmek için devlet tahsisatının arttırılması imkânı üzerinde durmaktadır.

Orman işçileri eğitim okulunda 4 hafta müddetli kurlas gösterilir. 1950 ye kadar tatbik edilmekte olan kurslarla iyi eleman yetiştirilemediği görülmesi üzerine, bu 4 haftalık kursların tatbikine geçilmiştir. Kurslarda talebelere teorik ve pratik bilgi verilir. Pratik çalışmalar okulun kendi ormanında yapılır. Kursun sonunda işçilere bir sertifika verilir. Ayrıca da müsabakalar tertip edilerek kazananlara mükâfatlar verilir. Öğretmenler, direktör olan hususi eğitim görmüş bir orman bekçisi ve 3 orman işçibaşısı ve bir kalifiye işçiden tereküp ederler. Gerekince okul mntaka orman memurundan yardım talep edebilirler ki, bu kimse okulun kontrol komitesi reisidir.

F i n l a n d i y a ' d a :

Kesme ve nakil işleri için kurslar 1939'dan beri varsa da bu bakımdan asıl faaliyete 1942 de işi değerlendirme birliği (The Work Efficiency Association) nın ormanlık kısmının teşkilile başlanılmıştır.

Bu birlik esasında hükûmet tarafından finanse edilen hususî bir organizasyon olup, ormancılık faaliyetinin rasyonalizasyonu ile meşgul olur.

Orman işçilerinin eğitiminden, bu birliğin ormancılık kısmı mesuldür ve vazifesini orman sahipleriyle bir arada hazırladığı eğitim plânına göre yapar. Bu kısmın bütçesinden % 60 ı hükûmet yardımından, geri kalanı da birliğin kendi geliri ve münferit teberrulardan teşekkül etmektedir.

Yukanda zikredilen eğitim kurslarına ilâveten Münakalât Vekâleti memleketin muhtelif yerlerinde âletlerin kullanılması ve bakımı hakkında gezici eğiti mkursları açar. Bunun gibi muhtelif hususî müesseseler gezici kurslar tertiplerler. Bu kursların hocaları işi değerlendirme birliği tarafından yetiştirilir. Hükûmet son zamanlarda bir komite kurarak, orman işçilerinin meslekî eğitimleri üzerinde çalışmalara başlamıştır. Komite mevcut kolaylıkları tesbit ederek ilerideki inkişafılar için esasları gösteren bir rapor hazırlamaktadır.

Finlandiya'da köy okullarında okutulan dersler meyanında gençlere ormancılık malûmatı da verilmektedir. Ayrıca onların ormancılık bilgilerini arttırmak, ormancılık komitesi tarafından da göz önünde bulundurulmaktadır. Zira Finlandiya büyük miktarda orman işçisi çalıştırmak durumundadır. Meselâ 1953 yılında ormanlarda yaz mevsiminde 40.000 ve kış mevsiminde 200.000 işçi çalıştırmıştır¹⁰.

İş değerlendirme birliği, birisi 2 - 7 günlük kısa kurslar, ikincisi 2 - 4 haftalık daha uzun kurslar ve bir de gezici kurslar olmak üzere üç nevi kurslar açmaktadır. Birincilerde işçinin kendi âletlerinin bakım ve muhafazasına ait, ikincilerde ise daha geniş programa göre bilgiler verilmektedir. Kurs sonunda yapılan imtihanda muvaffak olanlara bir sertifika verilir. Gezici kurslar ise bilfiil çalışılan yerlerde yapılır. İşçi başları için verilen eğitim kursları da yine bu müessesese açılır. Kurslarda pratik çalışmalar yanında çalışma tekniği, iş emniyeti, hijyen ve bünye bilgisi dersleri verilir.

1942 yılından beri iş değerlendirme birliği 12.000 işçiyi muntazam kurstan geçirmiş ve 2000 işçiye de gezici kurs göstermiştir.

İş Değerlendirme Cemiyeti tarafından açılan kurslarda ormancı öğretmenler ve usta işçiler kullanılırlar. Ormancı öğretmenler aynı zaman-

10) Employment in Finland, I.L.O.: Industry and Labour, Vol. X, No. 5, 1. Sept. 1953, p. 200. Geneva.

da orman işi tekniği ile ilgili araştırma işlerini de deruhte ederler. Böylece yeni aletleri takdim ve onların teknik hassalarını tesbitle ilgili bulunurlar.

F r a n s a ' d a :

1939 yılından sonra birçok kısa müddetli eğitim plânlarıyla orman işçilerinin eğitimine bütün memlekette başlanmıştır. Fakat bu zamanda açılan kurslar devam etmemiştir. Daha sonraları (1925 şubatı) Colmar da bir eğitim merkezi tesis edilmiştir ki, bu merkez 8 - 10 kişilik orman işçisi gruplarını üç muhtelif yerde yetiştirmektedir.

Eğitim programı halen 3 günlük kısa kurslar ve arazide alet ve edevat üzerinde yapılan tatbikatlardan ibarettir. Muhtelif yerlerdeki bu kurslarda orman işçilerine modern ormancılık aletlerinin bakım ve kullanılması öğretilir. Talebeler kabiliyet ve yetişme yerleri bakımından seçime tabi tutulurlar. Bunların yaşları 18 - 35 arasında olmalıdır. Kurslarda, eğitime tabi tutulan talebelerin iktisab ettikleri bilgilerin diğer orman işçilerine iletilmesine önem verilir. Bu eğitim programından ayrı olarak bütün Fransa'da orman işçilerinin daha tecrübeli orman işçileri yanında çalışmak suretile kendilerini yetiştirmeleri ve mevcut ehliyetin babadan evlâda intikalinin temini yoluna gidilmektedir. Fakat ikinci husus ancak istisnai olarak temin edilebilmektedir.

B a t ı A l m a n y a ' d a : ¹¹

Her eyalet kendi ormancılık problemlerinden mes'uldür. Eyaletlerin ilgili bakanlıklarının orman işçisi eğitimi plânları, o eyalet içerisinde yetişen orman işçilerine tatbik edilir. Fakat fiiliyatta bütün eyaletlerde aynı şekilde bir statüye tabi olunmaktadır. Sadece idari ve mali bakımdan doğruyan doğruya eyaletlere bağlı bulunmaktadırlar. Bütün Batı Almanya içerisinde 13 yerde Devlet Orman İşçileri Eğitim Okulları vardır. Bu okullara hususî ormanlarda çalışan işçiler de devam edebilirler. Bazı eyaletlerde hususî eğitim kursları ziraat odaları veyahut orman sahipleri birlikleri tarafından idare edilmektedir. Nadir olmakla beraber, büyük hususî ormanlar sahipleri işçilerinin eğitimi için kolaylıklar gösterirler.

Orman işçi namzetlerinin kabulü için, sıhhatlerinin müsait olması ve 18 yaşından daha genç bulunmaları şartı aranır ve orman işçisi çocukları tercih edilirler. Kabul edilen işçi namzetleri orman işletmesile yazılı olarak bir çıraklık kontratı aktederler ve ondan sonra iki yıl müddetle

11) Platzer, H. B. - Die Waldarbeiterschule. Forst u. Holz 1950 s. 351.

İşçilerin ormanında, işletme müdürünün kontrolü ve bir kalifiye işçisi rehberliği altında çalışırlar. Bu kalifiye işçiler hususî olarak seçilmiş, muniyetle 14 gün süren hususî bir eğitim kursuna tabi tutulmuş ve sonunda imtihan vermiş usta işçilerdir.

İşçi namzetleri iki yıl içerisinde her yıl 2 - 3 hafta devlet orman işçisi eğitim okullarında kurs görmekte ve bu esnada destere ve balta bakımı ve tamiri ve muhtelif silvikültür pratiklerini öğrenmektedirler. Aynı zamanda bunlara nazari olarak da lüzumlu, meslek prensiplerine alışmalarını sağlayacak, bilgiler verilmektedir. Bu iki yıl sonundaki imtihanda muvaffak olanlar bir sertifika alarak yarı kalifiye işçi olmaktadır. Bunu takip eden iki yıl içerisinde yarı kalifiye orman işçisi hem ormanda çalışmakta, hem de birinci periyottaki minval üzere kurslara devam etmektedir. Bu defa kurslarda ilk periyotta gösterilen derslerden gayri, hasılat ve ücret meseleleri gibi hususî bilgiler de verilir. Bu müddet sonunda tabi tutuldukları imtihanda muvaffak olan yarı kalifiye orman işçileri de yeni bir sertifika almak suretile işçilik hakkını iktisab ederler.

İşçi namzetleri ve yarı kalifiye işçiler, bu devreler boyunca ücret alırlar. Ancak kalifiye işçi ücretinin muayyen yüzde nispeti kadar bir ücrete tabidirler. Bazı eyaletlerde, birinci devre sonunda, yarı kalifiye işçilerine devlet tarafından parasız olarak gerekli bazı aletler de verilmektedir.

Yeni yetişenlere verilen bu 2 - 3 haftalık kurslardan başka, bir de yaşlı işçiler için 2 hafta süren kurslar tertiplenmekte ve bu kurslarda dersler gösterildiği gibi, pratik çalışmalar da yaptırılmaktadır. Bundan başka muayyen okullar tarafından da bilhassa hususî konular üzerinde gezici kurslar tertiplenmektedir.

Orman işçisi eğitim okullarında 1 - 2 akademik ve pratik yetişmiş meslek adamı, 2 - 5 adet hususî yetişmiş orman bekçileri ve 2 - 3 kalifiye orman işçisi, öğretim kadrosunu teşkil ederler. Bunlardan 1 - 2 tanesi öğretmenlik vazifesinde sabittirler. Diğerleri ise zaman zaman gelip ders verirler. Okullar umumiyetle oradaki orman işletmesile kombine edilmiş halde idare olunurlar.

H o l l a n d a ' d a :

Orman işçilerinin eğitimi imkânları Hollanda Moorland Şirketinin içindeki hususî enstitüler tarafından hazırlanır. Bu şirket 1888 de teşekkül etmiş olup, aynı zamanda hususî ormanların idare ve işletilmesile

meşgul olmaktadır. Şirketin teşkil etmiş olduğu bir eğitim merkezi, hem kendi orman işçilerinin hem de yabancı orman işçilerinin yetişmelerine hizmet eder. Devlet şirketin lüzum gösterdiği öğretim personelini temin eder.

Orman işçisi meslekî eğitimi 1952 yılında başlamıştır. Ormanda çalışmakta olan işçiler için 2 haftalık muntazam ve 2 günlük gezici kurslar tertiplenmektedir. 2 haftalık kurslarda çalışma tekniği, alet bakımı ve tamiri konularına önem verilir. Her iki ayda bir, kurs görmüş işçilerinin, kursun soracağı suallere cevap vermeleri istenmek suretile bunların bilgilerini kaybetmemeleri sağlanmaktadır. Kurslarda dersler nazari ve daha çok nisbette de pratik olarak yapılmaktadır. Gezici 2 günlük kurslar ise, hem kurs gören işçilerin bilgilerinin yenilenmesine, hem de kurs görmemiş orman işçilerinin eğitimlerini sağlamaya yararlar.

Öğretim personeli bir orman memuru, bir asistan, bir de orman işçisinden ibarettir.

N o r v e ç ' t e :

Orman işçilerinin eğitimi kilise ve Maarif Vekâleti tarafından müştereken yapılır. 1946 yılında geçici bir esas üzerine kurulmuş olan bir öğretim merkezi, 1951 den beri sabit bir enstitü haline getirilmiş bulunmaktadır. Enstitü, Maarif Vekâleti, Ziraat ve Ormancılık Ünyonu, Orman İş Verenler Cemiyeti, Ormancılık Cemiyeti, Ziraat Vekâleti Ormancılık Kısmı Mümessilleriyle, eğitim merkezinin öğretim görevlilerinden ibaret olan 7 âzadan teşekkül eder.

Öğretim merkezi 5 hafta müddetli muntazam eğitim kurslarıyla, bir haftalık gezici kurslar açar. Her yıl 7 muntazam kurs yapılır. Kurslarda çalışma tekniği, alet bakımı ve tamiri, motorlu destereler vesaire gösterilir. Bunlardan başka bir de yılda dört defa demircilik kursları açmaktadır ki bu kurslarda daha ziyade at koşumu ve diğer ormancılık aletlerinin tamirleri gösterilir.

İ s v e ç ' t e :

Orman eğitim programı ilk olarak hususi inisiyatif tarafından tertiplenmiştir. Fakat 1949 dan beri orman işçisi eğitimi % 80 nispetinde devlet tarafından finanse edilmektedir.

Eğitim kursları orman idarelerinde açılır ve devlet orman işçileri de dahil olmak üzere bütün orman işçilerinin devamlarına müsaade edi-

lir. Bu kurslarda işçilere burslar verilir veya onların kurs esnasındaki kazanç kayıpları tazmin edilir.

Bu kurslardan önce iş daireleri ve okullar gençlere mesleki rehberlik yaparlar. Ormanlık mıntakalardaki köy mekteplerinin programlarında 4 - 8 haftalık ormancılık ön mesleki eğitim kurslarına devam kaydı vardır. Bu suretle o mıntakadaki talebelere 14 - 15 yaşına kadar pratik ve teorik olarak ihzari bilgiler verilmiş olur. İlk mekteplerdeki bu kurslar maarif fonundan finanse edilir. Ormancılık organizasyonları da bunlara bir miktar teberruda bulunurlar. Bu kurslarda talebelere burs verilmez. Fakat işe ve ibateleri parasızdır.

İsveç'te 1953 de kurulan resmî eğitim kursları alet bakımı ve çalışma emniyetile meşgul olmuşken, 1944 de bu program, gerek gayesi bakımından gerekse ön mesleki eğitim kurslarının kurulmuş bulunması dolayısıyla değiştirilmiş, genişletilmiştir. Halen ormancılık sahasındaki eğitim, 15 - 18 yaşındakiler için ön mesleki eğitim kursları ve bir de orman işçileri için 3 hafta müddetle yapılan eğitim kursları ile, sağlanmaktadır. Bunlardan başka bir de 1 gün süren gezici kurslar tertiplenmektedir. Bunlar yanında, her bir orman dairesinin orman işçileri için, vilâyetlerde 1 den 4 e kadar olmak üzere, kurdukları ve bütün İsveç'te 25 i bulan okulları zikretmek gerekir.

Öğretim personeli 1 ormancı, 1 işçibaşı, 1 de kalifiye orman işçisidir. Hepsi de kurs görerek yetişmiş mütehasıslardır. Bunlar ya eyaletlerin orman dairelerinde veya devlet ormancılık servisi bölgesinde, veya hut da diğer kereste kumpanyalarında işleri olan kimselerdir.

İ s v i ç r e ' d e :

Ormancılık cemiyeti orman işçilerinin eğitiminden mes'uldür. Merkezi İsveçre Ormancılık Dairesi, eğitim programının teknik idaresini üzerine almıştır ve bütün eğitim işinin koordinasyonunu temin eder.

Orman işçisi eğitimi 1946 - 1947 ye kadar, meslek, sanat, iş ve endüstri federal idaresi tarafından % 60 nispetinde finanse edilmekte idi. Bu tarihten sonra masrafın % 30 u orman, av ve balıkçılık enspektörlüğü tarafından sağlanmış, geri kalan miktarı ise kantonlara müsavaten ve kantonlar içerisinde de orman sahiplerine, yolladıkları işçi sayısına göre taksim edilmiştir. Bu durum kursa iştirâk edenlerin sayısının olmasını intaç ettiği için 1951 den sonra masrafın % 30 u federal dai-

renin ziraat kısmına yüklenmiş¹², % 20 si de "Fonds du bois de la sylviculture et de l'économie du bois" fonundan, yani kereste alıcı ve satıcılarının teberrularile teşekkül eden fondan, geri kalan % 50 de kantonlar tarafından, orman sahiplerince ödenmeye başlamıştır.

İsviçre'de devamlı orman işçisi nispeten azdır. Daha ziyade esas meşgalesi ziraat olan sezon işçileri mevcuttur. Eğitim merkezlerinde çalışmakta olan işçilerin % 16 sı orman bekçileridir ki, kendi eğitimlerinin bir kısmını bu kurslarla sağlarlar. % 31 i devamlı orman işçisidir. Geri kalan % 53 de çiftçilerdir.

İsviçre'de sabit eğitim merkezleri yoktur. Kurslar, lokal olarak ve merkezi ormancılık teşkilâtına müracaat edenler çoğalıp gruplar teşkil ettikçe, yapılmaktadır. Bu kurslar destere bakım ve tamiri için iki günlük kurslarla, çalışma tekniği ve kaydırma yolu ile nakliyat derslerini ihtiva eden 2 - 3 haftalık kurslardan müteşekkildirler.

Her bir kurs; 1 öğretmen ve 2 - 3 asistan tarafından idare edilir. Bunlar orman bekçileri ve seçilmiş orman işçilerinden tâyin edilmiş ve hususî bir kurstan geçirilmiş bulunan ve kurs dışı zamanlarda, ormancılıkta aktif olarak çalışan kimselerdir.

Kurs sonunda her talebeye bir sertifika ve % 25 iskontolu olarak bir takım ormanda çalışma aleti verilmektedir.

Böylece muhtelif yabancı memleketlerde kalifiye orman işçilerinin eğitimi şekil ve programları görülmüş bulunmaktadır. Baş tarafta da işaret edildiği veçhile, bunların herhangi birisini Türkiye Devlet Orman İşletmeleri için aynen kabul ederek, ona göre işçi yetiştirme müesseseleri kurmak düşünülemez. Ancak görülen şekillerin bizim şartlarımıza uygun olanları kabul edilebilir.

Bunun yanında bizde de Türkiye'de orman işçisi temini konusunda şu esaslar verilmiş bulunmaktadır¹³.

"Her devlet orman işletmesinde muhtelif işlerini devamlı bir şekilde görebilecek ve bütün sene çalışacak, iyi yetişmiş bir orman işçi kitle-

12) Federal orman kanunları sadece yüksek orman teknik personelinin yetiştirilmesi için gereken hükümleri ihtiva ederler. Federal ziraat kanunu ise orman işçilerinin eğitimi için gerekli hükümleri de muhtevirdir.

13) Berkel, A. - Ormanda kesim ve taşıma işleri kılavuzu. s. 1.

sinin elde edilmesi esas gayeyi teşkil edecektir. Zira daimi orman işçileri hususî şekilde yetiştirilmiş ve bütün sene orman işleriyle meşgul olduklarından, bilgi ve mümarese bakımlarından sezon işçilerinden üstündürler.

Daimi orman işçisinin temin edilemediği veya işlerin normalden fazla olduğu ve ilâve mahiyette işçilere lüzum görüldüğü zamanlarda, sezon işçilerinden de istifade edilecektir. Bundan başka işlerin az ve bütün sene devam etmiyerek yalnız kış aylarına inhisar ettiği işletmelerde yalnız sezon işçileri kullanılır.”

Literatur

- BAYERER, Fritz ; Spezialisten? Walderbeiter? Forstliche Mitteilung (Wiesbaden) 5 (1952) s. 111.
- BERKEL, A. ; Ormanda kesim ve taşıma işleri kılavuzu.
- BLASY, W. ; Die Werkzeugvergütung Forstliche Mitteilung (Wiesbaden) 5 (1952) s. 254.
- FAO Forestry Commission ; Vocational Training of Forestry Workers Geneva, March 1954.
- KALIPSIZ, A. ; Doğu Kaynında Artım ve Büyüme Araştırmaları 1954 (Basılmamıştır).
- MİRABOĞLU, M. ; Göknarlarda Şekil ve Hacim Araştırmaları İstanbul 1955
- MİRABOĞLU, M. ; Türkiye Devlet Orman İşletmelerinin İşletme İktisadı Bakımından Tetkiki (Basılmaktadır).
- MİRABOĞLU, M. ; Devlet Orman İşletmelerimizde Devamlı Kalifiye Orman İşçisi Kullanmamaktan Doğan Hasat Zayiata Üzerine Bir Araştırma. İ. Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Seri A, Cilt VI, Sayı 11, 1956.
- PLATZER, H. B. ; Die Waldarbeiterschule. Forst u. Holz 1950 s. 351.
- ROSENSTOCK ; Arbeitsplan der Fachgruppe "Mensch und Betrieb" Die Forstarbeit 6 (1952) Nr. 3.
- STREHLKE, E. G. ; Waldarbeit in den Vereinigten Staaten Zeit. F. Weltforstwirtschaft 15 (1952) s. 116.